

Evropský sociální pilíř v kontextu dokončení hospodářské a měnové unie a ekonomické a sociální konvergence

Martin Potůček, Univerzita Karlova, 24. 2. 2017

1. Nutnou podmínkou rozvíjení Evropského sociálního pilíře je obnovení důvěry občanů k institucím a představitelům evropské integrace. Ta dlouhodobě klesá a loni se ocitla na svém historickém minimu.¹ Obdobný trend zaznamenáváme i v jiných zemích EU.
2. Významnou příčinou tohoto obecnějšího společenského pohybu je skutečnost, že do životních podmínek občanů EU se dlouhodobě negativně promítají důsledky ekonomické globalizace, zprostředkované evropskou politikou jednotného trhu a veřejnou podporou soukromých finančních institucí. Dosavadní institucionální architektura sociálního pilíře EU, ale ani národní sociální systémy většiny členských zemí EU, nedokážou negativním sociálním důsledkům globálních tržních sil účinně bránit.
3. Jedinou perspektivně účinnou cestou k opětovnému zvýšení důvěry lidí k Evropské unii by bylo, pokud by byla schopna najít přímou, národními institucemi nezprostředkovanou cestu k jednotlivým občanům.²
4. Nutnou podmínkou takového řešení je odstranění ústavní nerovnováhy mezi evropskou ekonomickou a evropskou sociální politikou cestou reformy Lisabonské smlouvy. Ta je ovšem - alespoň podle názoru ředitele Ředitelství pro zemědělství, rybolov, sociální záležitosti a zdraví Rady EU Petra Blížkovského³ - v současné krizové situaci nedotknutelná, jinak by se celá dosavadní smluvní konstrukce EU rozklíčila.
5. Evropská unie dnes navíc čelí několika navzájem se prolínajícím krizím, na něž nejsou ani její vrcholní představitelé, ale ani politici na národní úrovni dostatečně připraveni.⁴
6. Na konferenci „*O Evropském pilíři sociálních práv*“⁵ prezentoval předseda Evropské komise Jean Claude Juncker v reakci na rostoucí občanskou nespokojenost s EU návrh na zavedení minimální mzdy a nepodmíněného základního příjmu.⁶ Nejprve v zemích eurozóny, posléze ve všech členských zemích. Tento návrh zazní v plné síle na konferenci k šedesátému výročí podepsání Římských smluv, která se uskuteční 25. 3. 2017 v Římě.

¹ V únoru 2016 důvěřovalo EU 29 % (v únoru 2014 to bylo ještě 34 %) a Evropskému parlamentu 24 % (v únoru 2014 to bylo ještě 30 %) dotázaných. Podrobněji viz STEM, Trendy 1994-2016. Dostupné na

<https://www.stem.cz/duvera-v-evropskou-unii-a-evropsky-parlament-se-od-lonskeho-roku-vyrazne-snizila>

² Blíže viz Potůček, M. Nová sociální smlouva – klíč k politické legitimitě evropské integrace. Scientia et Societas, 2013, roč. 9, č. 3, s. 3-11. Dostupné na

http://www.martinpotucek.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=43&Itemid=71&lang=cs

³ Vystoupení v rámci programu návštěvy českých akademiků a výzkumníků specializujících se na evropskou ekonomickou integraci v Evropské komisi, Brusel 27. 1. 2017.

⁴ Podrobněji viz můj příspěvek "Evropská krize čelí nejhlubší krizi ve své historii. Příčiny, důsledky a scénáře možné budoucnosti." Dostupné na http://www.martinpotucek.cz/images/David_Mares_PDF/eu%20celi%20krizi.pdf

⁵ Konference se konala 23. ledna 2017. Blíže viz

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=cs&catId=89&newsId=2719&furtherNews=yes>

⁶ Z dostupných pramenů ovšem zatím není jasné, zda pro všechny občany, nebo jen pro nezaměstnané.

7. Minimálně v České republice ovšem takový návrh naději na realizaci nemá, a to ze tří důvodů:
- Náš stát není tak bohatý, aby si to mohl dovolit.
 - Návrh vychází z předpokladu, že lidé budou ochotni poskytovat část peněz, které by v rámci daňového a sociálního systému jinak dostávali sami, nepodmíněně někomu jinému, koho vůbec neznají. V hodnotách Čechů ovšem převažuje orientace především na prospěch vlastní či prospěch vlastní rodiny.
 - Ve společnosti s tržní ekonomikou by jeho uplatnění vedlo k chronickému zaostávání, nespokojenosti a sociálnímu napětí.⁷
8. V rétorice možných reakcí na nástup tzv. 4. průmyslové revoluce v oblasti zaměstnanosti a sociálních věcí téměř absentuje už před desetiletími vyslovený návrh klasika teorií sociálního státu profesora Gösty Esping-Andersena, že v kombinaci s rostoucí produktivitou práce v primárním a sekundárním sektoru a souběžným stárnutím evropského obyvatelstva by byla masivní podpora rozvoje sociálních a zdravotních služeb zásadní win-win ekonomicko-sociální strategií. Pro ně jsou typické teritoriálně rovnoměrná poptávka, extenzivní nároky na lidskou práci a zároveň nižší nároky na kvalifikaci poskytovatelů.
9. Dosavadní přístupy k rozvíjení evropské integrace selhávají. Nasnadě jsou tři scénáře:
- Pokračující integrace: velmi nepravděpodobný scénář.
 - Dezintegrace: s ohledem na setrvačnost evropských institucí a na ně vázaných vlivných politických a ekonomických zájmů málo pravděpodobný scénář.
 - Potáčení se vpřed: velmi pravděpodobný scénář.

V sázce jsou tedy nejen osud Evropského sociálního pilíře, ale i samotná budoucnost evropské integrace. A vsazená suma je – zvláště pro malou zemi uprostřed Evropy - vysoká.

⁷ Názory se ovšem různí. Blíže viz <http://www.penize.cz/duchody-a-davky/306997-zakladni-prijem-socialni-davka-pro-kazdeho>